

Viljelmien siipiveikot

– neuvoja lintujen tunnistamiseksi ja auttamiseksi





Kattohaikara.

Hyvä lukija,

Maatalousympäristön luonnon- ja maisemanhoidosta on julkaistu monia ansiokkaita oppaita. Monissa niistä on kerrottu myös maatalousympäristön linnuston hyvinvointiin liittyviä asioita. Laajemmin linnustoon keskittynyttä opasta ei ole kuitenkaan ollut saatavilla. Tässä oppaassa kerrotaan tavallisimmista peltoympäristössä esiintyvistä lintulajeista, niiden tunnistamisesta sekä niitä hyödyttävistä toimista. Toivomme, että opas innostaa toimimaan linnuston hyväksi.

Monet viljelijät kirjaavat ylös vuodenvaihtoon liittyviä ilmiöitä. Järvien jäätyneen ja jäiden lähdön lisäksi muistista löytyvät usein myös kottaraisten ja pääskyjen saapuminen pihapiiriin. Tuttujen lintujen saapuminen keväällä tuo iloa ja tiedon ikiaikaisen vuodenvaihteen jatkumisesta. Lähestyvän syksyn merkkeinä on laskettu samojen lintujen helminauhoja sähkölangoilla.

Lintujen tunnistaminen herättää usein kiinnostuksen niiden elintapoihin ja hyvinvointiin. Viljelijällä on monia mahdollisuuksia huolehtia linnusta ja lisätä niiden viihtymistä. Pellolla juoksevat kuovinojat ja vuosittain samalle pellolle palaavat ruisräikkä ja tuulihaukka palkitsevat niiden hyväksi tehdyn työn ja kannustavat jatkamaan linnustoa hyödyttäviä toimia.

Opas sisältää pienen tietopaketin lintujen tunnistamiseksi. Peruslajisto, kaikki näkyvimmat ja runsaimmat lajit, pystyy oppaan avulla tunnistamaan. Mikäli lintukärpänen puree ja tällä oppaalla tunnistamatta jäävät yksilöt pitäisi saada tunnistettua, on aika hankkia hyvä lintukirja. Se voi paljastaa omalta maalta vaikka harvinaisuuden.

BirdLife Suomi ry

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry

Metsästäjien keskusjärjestö ry

Suomen Luonnonsuojeluliitto ry

WWF Suomi



Lintujen hyvinvointi on myös ihmisen hyvinvointia

Keväällä peltotyöt alkavat linnunlaulun säestyksellä, kesällä kasvustoissa piilottelee monia siivekkäitä ja syystöissäkin seurana ovat lintuparvet. Runsas linnusto kertoo luonnon hyvinvoinnista. Monipuolinen maatalousympäristö on sellaisenaan arvokas. Se tarjoaa paljon katsottavaa ja koettavaa. Lintujen laulu, sirkkojen sirinä, liitelevät perhoset, nuokkuvat kissankellot, kärpäsiä huiskivat lehmät, heilimöivä viljapello ja paljon muuta kuuluu monimuotoiseen ja hyvinvoivaan maatalousmaisemaan.

Lintujen hyvinvointi ja viihtyminen ei ole itsestäänselvyys. Kot-taraisparvien pieneneminen, kuovin huudon harvinaistuminen, peltopyyn häviäminen, ruisrääkän paluu – lähes jokainen viljelijä on todennut linnuston muutoksia omilla viljelmillään. Useat vähentyneet lajit tarvitsevat erityistä huomiota ottamista: ilman niitä hyödyttäviä toimia ne vähenevät.

Linnuille tärkeiden elinympäristöjen säilyttäminen, niiden luominen ja hoitaminen on arvokasta työtä, johon jokainen viljelijä voi osallistua. Hyvä elinympäristö tarjoaa linnuille riittävästi ravintoa sekä pesimä- ja suojapaikkoja. Huolehtimalla linnuista huolehdimme samalla koko maatalousympäristön luonnosta ja asukkaiden viihtyvyydestä. Se on myös arvokas perintö tuleville sukupolville.

Maatilan ympäristönhoitoa ohjaavat ympäristötuen toimenpiteet. Maatalousympäristöä kannattaa hoitaa myös tukeen kuulumattomin toimin. Kun lintujen elintavat ja tarpeet ovat tuttuja, ne on helpompi ottaa huomioon maatilan töissä. Linnut pitävät myös harkitusta hoitamattomuudesta. Kaikkialla ei saa olla ”liian siistiä”. Rehevästi pursuileva pihanreuna, peltoa halkova ojanvarsi tai keltaisenaan voikukkaa työntävä töyräs ovat osa sitä maatalousluontoa, josta linnut ja muukin lajisto kiittävät, omaksi iloksemme.





Pienimuotoisuus ja vaihtelu antavat elämän edellytykset suurelle joukolle lintulajeja.

Linnut pitävät monipuolisuudesta ja pienipiirteisyydestä

Viljeltyjen peltojen lisäksi maatalousympäristöön kuuluvat ojat ja vesistöjen rannat pientareineen, suojakaistoinen ja suojavyöhykkeineen, maatilojen pihapiirit, puutarhat ja talouskeskukset sekä ladot ja muut rakennelmat. Viljelemättömät maatalouden synnyttämät elinympäristölaikut, niityt, kedot, avoimet, pensaikkoiset tai puustoiset saarekkeet ja kumpareet ovat myös tärkeä osa maatalousympäristöä. Peltoja halkovat tiet, metsän reunat ja näitä reunustavat pientareet monipuolistavat nekin maatalousympäristöä.

Tämä elinympäristöjen kirjo luo ne olosuhteet, joissa elämä kukoistaa. Tietyllä alueella lajeja esiintyy varmemmin, mikäli osa tiloista kasvattaa karjaa ja alueella on luomutiloja. Peltolohkojen pienehkö koko ja avo-ojat pensaikkoryhmineen lisäävät lintujen lajimäärää.

Eri lintulajit suosivat eri elinympäristöjä. Vaihteleva peltoaukea, jolta löytyy muun muassa viljapeltoja, kesantoa, laitumia, avo-ojia, pensaita, pieniä kosteita painaumia ja metsäsaarekkeita, tarjoaa monelle lintulajille suotuisan elinympäristön. Viljapelloilla viihtyvät erityisesti siemenravintoa syövät lajit.

Talojen pihapiirit tarjoavat suojaisia pesimäpaikkoja monille viljelyksillä ruokaileville lajeille. Niityillä ja ojanvarsilla viihtyvät hyönteisravintoon erikoistuneet lajit. Laaja ran-





Peltoppy on tyypiesimerkki linnusta, joka tarvitsee monipuolisuutta ja pienipiirteisyyttä. Kesällä hyönteiset ovat poikasten ravintoa, talvesta selviämiseen tarvitaan kasvipeitteisyyttä ja suojapaikkoja.

talaidun on mitä mieluisinta ympäristöä monille vaateliaille lajeille. Lintujen kannalta arvokkaimpia elinympäristöjä ovat harvakasvustoiset viherkesannot, laitumet, niityt ja heinäpellot. Kukoistavat pientareet pensasryhmineen tarjoavat linnuille ravintoa ja suojaa.

Useat linnuille tärkeät pesä- ja suojapaikat sekä ravintokohteet ovat vähentyneet. Tämä johtuu tilojen erikoistumisesta. Erikoistuminen on vähentänyt peltojen käytön alueellista monipuolisuutta. Yhä useamman tilan luopuessa lypsykarjasta vähenevät ja häviävät pääskyt, kottarainen, varis, keltävästäräkki ja kuovi. Rikkakasvilajien väheneminen torjunta-aineiden käytön seurauksena on myös vaikuttanut linnustoon. Monet linnut ovat riippuvaisia rikkakasvien siemenistä ja rikkakasveilla elävistä hyönteisistä. Linnuille tärkeää viljelemätöntä maata on vähemmän: viljelytoimien tehostamiseksi sekä viljelyalan lisäämiseksi avo-ojat on korvattu salaojilla ja muukin viljelemätön maa on pyritty saamaan tuottavaksi pinta-alaksi.

Suurella salaojitetulla viljapellolla pesii vain muutamia lintulajeja.





Kesäyössä myyriä saalistava sarvipöllö pesii peltojen lähimetsissä, mutta saalistaa peltoaukeilla.

Suomen linnusto

Suomessa pesii vuosittain noin 240 lintulajia ja 50 miljoonaa lintuparia. Tähän joukkoon kuuluu niin elintavoiltaan kuin esiintymiseltäänkin hyvin erilaisia lajeja. Yleisintä lajiamme pajulintua pesii kymmenen miljoonaa paria. Harvinaisimmat lajit eivät pesi meillä joka vuosi. Talvella lintuja on hyvin vähän. Vain karaistuneimmat lajit selviävät talvestamme.

Pääosin pelloilla ja niiden reunamilla pesiviä lintulajeja meillä on runsaat kolmekymmentä. Tämän lisäksi monet muissa elinympäristöissä pesivät lajit hakevat ravintoa maatalousympäristöistä. Muuttoaikoina laji- ja yksilömäärät kasvavat, sillä yli puolet pesimälajeistamme ruokailee peltoympäristössä kevät- tai syysmuuttoaikaan.

Maatalousympäristön lintulajistossa 1900-luvulla tapahtuneet muutokset olivat aina 1970-luvulle saakka pääosin myönteisiä: laji- ja parimäärät kasvoivat. Tämän jälkeen useiden lajien kannat ovat laskeneet, joidenkin jopa romahtaneet. Esimerkiksi peltosirkku on vähentynyt viidennekseen parissa vuosikymmenessä.

Onneksi kaikki lajit eivät ole taantuneet. Erityisesti metsän reunassa ja metsissä pesivät, mutta pelloilta ravintonsa hakevat lajit, ovat menestyneet. Vähentyneitä lajeja löytyy erityisesti pelloilla, ojanvarsipensaikoissa ja pihapiirissä pesivistä linnuista.

Etelä- ja Länsi-Euroopassa maatalouslinnut alkoivat vähentyä huolestuttavasti muutama vuosikymmen sitten. Euroopan maatalouslintulajeista peräti kahden kolmasosan kanta on selvästi vähentynyt edellisen 30 vuoden aikana. Huomattavasti tehostuneen maatalouden vuoksi muun muassa kiuru, kuovi ja töyhtöhyppä ovat taantuneet Euroopan-laajuisesti.



Mustavalkoisena välkkyvä keväinen pulmusparvi on helppo tunnistaa.

Maatalousympäristössä tavattavia lintuja

Maatalousympäristössä voi havaita melkein minkä tahansa Suomessa pesivän linnun. Oheisiin lajiesittelyihin on valittu yleisimpiä suomalaisessa maatalousympäristössä havaittavia lajeja. Esittelyissä on mukana paitsi pesimälajeja myös näkyvimpiä muutolla levähtäviä ja ruokailevia lajeja.

Tarkoitus on, että helpoimmin havaittavat maatalousympäristön linnut tulevat tutuiksi. Joitakin tavallisiakin peltoympäristössä pesiviä lajeja, kuten hemppo, on jätetty pois niiden vaikean tunnistettavuuden vuoksi. Useiden lajien nuorten yksilöiden höyhenpuku eroaa vanhojen höyhenpuvusta. Tässä esitellään vain aikuisten lintujen ulkonäkö keväällä. Mikäli tällä oppaalla tunnistamatta jäävät yksilöt kiinnostavat, on aika hankkia hyvä lintukirja.

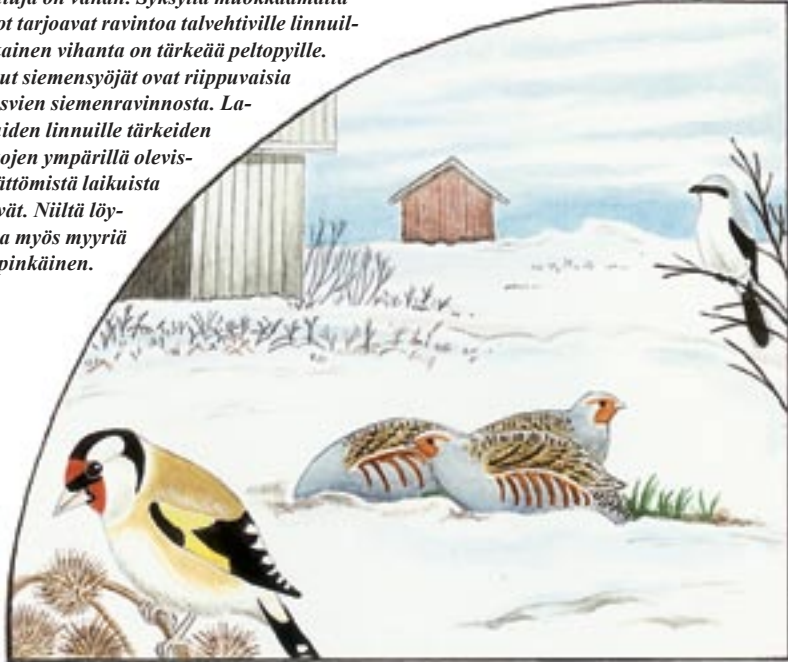
Maatalousympäristö tarjoaa hyvät mahdollisuudet linnuston tarkkailuun ympäri vuoden. Tarkkailua voi harrastaa maatilan töiden ohessa. Linnut ovat usein tottuneita maatalouskoneisiin ja päästävät viljelijät lähelle. Kiikarin avulla lintujen tunnistaminen käy helpommin.



Riistalinnuksi istutettu suurikokoinen kanadanhanhi on runsastunut.

Peltolintujen vuodenajat

Talvella lintuja on vähän. Syksyllä muokkaamatta jätetyt pellot tarjoavat ravintoa talvehtiville linnuille. Talviaikainen vihanta on tärkeää peltopyille. Tikli ja muut siemensyöjät ovat riippuvaisia luonnonkasvien siemenravinnosta. Latojen ja muiden linnuille tärkeiden suojapaikkojen ympärillä olevista viljelemättömistä laikuista linnut pitävät. Niiltä löy-tää ravintoa myös myyriä syövä isolepinkäinen.



*Syksyllä lintu-
jen määrä on
suurin. Silloin
pelloilla ovat mu-
kana myös kesällä
kuorituneet nuoret
linnut. Valtaosa lintula-
jeista on syksyllä huoma-
mattomampia ja piilottele-
vampia kuin keväällä. Pelloilta
saatavan ravinnon turvin siirrytään
etelämmäksi kohti talvehtimisalueita.
Suomalaiset kurjet saattavat pysähtyä ruo-
kaillemaan vasta satojen kilometrien päässä. Syk-
sillä pelloille kerääntyvät sepelkyyhkyt ja sorsat ovat
myös monille metsästäjille mieleistä saalista.*



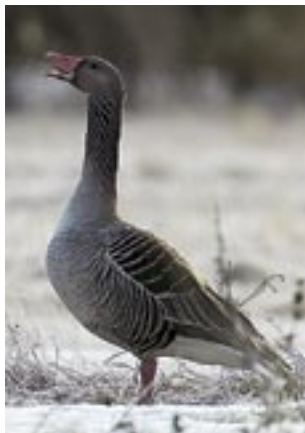
Kevät on täynnä lintujen laulua. Kasvipeitteisiltä sänkipelloilta linnut löytävät ruokaa kevään vähä-ravintoisena aikana kasvien vasta heräillessä tal-ven jälkeen. Töyhtöhyppä ja kiuru saapuvat ensimmäisille lumelta vapaille laikuil-le. Metsähanhille keväinen pelloilla ruokailu on tärkeää valmistau-tumista pesintään, sillä niiden soisilla pesimäpaikoilla on keväällä hyvin vähän ra-vintoa.



Hyönteiset ovat useimpien lintu-jen tärkeintä ra-vintoa kesäaikaan. Lähes kaikkien aikui-sena siemenä tai kasvi-nosia syövien lajien poi-kaset tarvitsevat aluksi hyön-teisravintoa. Ilman sitä ne eivät selviydy. Hyönteisiä on eniten laitu-milla, vähiten laajoilla salaojitetuilla viljapelloilla. Hyönteispaljoudesta nauttivat niin haarapääsky, kottarainen kuin keltävästä-räkkikin.



Laulujoutsen.



Merihanhi.



Tuulihaukka.

Laulujoutsen

Suomen kansallislintu laulujoutsen on suurimpia lintulajejamme. Sen erottaa merialueella pesivästä kyhmyjoutsenesta nokan tyvellä olevasta keltaisesta alueesta. Kyhmyjoutsenen mustakyhmyisessä nokassa on oranssia. Viime vuosikymmeninä runsastunut laulujoutsen pesii koko Suomessa järvillä ja soilla. Muuttoaikana parvet lepäilevät järvien ja merenlahtien lisäksi myös pelloilla, joilla laulujoutsenet syövät pääosin vihantaa, mutta niille kelpaavat myös vilja ja muut siemenet. Laulujoutsenet saapuvat keväällä maaliskuuhun. Syysmuutto huipentuu lokakuulla.

Metsähanhi – Merihanhi

Suomessa pesii alkuperäisenä kaksi suurta harmaata hanhilajia: metsähanhi ja merihanhi. Metsähanhet pesivät pääasiassa pohjoisen soilla, merihanhet rannikolla. Erityisesti kevätmuuttoaikaan huhtikuussa kumpaakin lajia tavataan myös pelloilla. Pelloilla ruokailevat hanhet keräävät vararavintoa pesintää varten. Merihanhet kerääntyvät rannikon läheisille pelloille myös loppukesällä ennen elo-syyskuussa tapahtuvaa syysmuuttoa.

Metsä- ja merihanhi ovat hyvin samannäköiset. Metsähanhi on merihanhea tummempi, sen nokka on oranssinmusta ja jalat oranssit. Merihanhella on voimakas, kokonaan punertava nokka ja sen jalat ovat vaaleanpunaiset. Lennossa näkyvät leveästi vaalean siniharmaat siipien etureunat. Merihanhi-

kantamme on huomattavasti runsastunut. Metsähanhikantamme on ilmeisesti pysynyt varsin vakaana, mutta sen pesimäalue on pienentynyt. Pelloilla voi nähdä ruokailemassa myös muita hanhilajeja, kuten riistalinnuksi istutettuja kanadanhanhia. Myös valkuposkikahania ja harvinaisempiakin lajeja kuten tundra- ja lyhytnokkahania voi havaita.



Metsähanhia.



Sinisuohaukka.



Peltopyy.

Tuulihaukka

Tuulihaukka on siro ja pienikokoinen punaruskeaselkäinen haukka. Pyrstö on pitkä ja siivet terävät. Hyvä tuulihaukan tuntomerkki on ”lekutus” eli tuulihaukan tapa etsiä saalista ilmassa paikallaan lentäen. Pesintä tapahtuu peltoalueilla, pöntössä tai vanhassa varislinnun pesässä. Pääosa linnuista saapuu huhtikuussa. Pesimäkanta vaihtelee vuosittain, tuulihaukan pääravinnon, myyrien ja muiden pikkunisäkkäiden runsauden mukaan. Lekuteleva tuulihaukka oli ennen yksi maaseutumaisemamme tunnuslajeista. Vuosikymmeniä jatkuneen vähenemisen jälkeen sen kanta on alkanut viime vuosina kasvaa. Tuulihaukalle voi rakentaa laatikkomaisen pöntön. Ladon päätyyn tai puuhun keskelle peltoa sijoitettusta pöntöstä haukkapari pitää kurissa valtakuntansa myyräkantoja.

Sinisuohaukka

Pellon pintaa matalalla viistävä pitkäpyrstöinen sinisuohaukka on varsinkin muuttoaikana melko tavallinen näky. Pitkä pyrstö, pyöreäkärkiset siivet sekä kevyt ja joustava lentotyyli ovat suohaukalle ominaisia piirteitä. Koiras on kauniin harmaansininen, kaukaa jopa lokkimaisen vaalea. Naaras on yläpuolelta tumman ruskea. Muodon ja lentotyylin lisäksi pyrstön tyvellä oleva valkea laikku on hyvä tuntomerkki. Valtaosa pääravinnokseen myyriä syövästä sinisuohaukoista pesii pohjoisen Suomen soilla ja metsien avomailla.

Peltopyy

Peltopyy on ympärivuotinen peltomaiseman asukki. Pienikokoinen ruskeanharmaa, punaruskeapyrstöinen peltopyy on helppo tunkea. Se suosii laajoja pieniipiirteisiä avomaita, joilla on riittävästi suojaista matalaa kasvillisuutta kuten pensaikkoja, korkeaa ruohostoa tai sänkeä. Peltopyylle tärkeitä paikkoja ovat viljelylohkojen pientareet, oijen reunukset, viljelemättömät avomaakaistaleet, latojen seinustat, korkeaan sänkeen puidut pellot sekä kesannot. Talvisin syysviljapellot ovat tärkeitä peltopyyparviin säilymiselle. Peltopyykantamme on huomattavasti pienentynyt ja lajin elinalue supistunut jo vuosikymmeniä. Vahva peltopyykanta on jäljellä vain Pohjanmaalla.



Fasaani.



Ruisräökkä.



Kurki.

Fasaani

Alun perin aasialaista alkuperää oleva fasaani istutettiin Suomeen riistalinnuksi 1900-luvun alussa. Vaikka koiras ja naaras ovat hyvin eri näköiset, on niille kummallekin ominainen hyvin pitkä teräväkärkinen pyrstö. Lajille tyypillisiä elinalueita ovat viljelysmaiden reunamaastot ja taajamat. Fasaanikantamme on säilynyt melko vakaana, mikä johtuu paitsi jatkuvista istutuksista myös talviruokinnasta.

Ruisräökkä

Piilottelevaa ruisräökkä ei juurikaan näe. Sen ääni on sitä vastoin monille tuttu. Koiraan soidinääni on kauas kantava narina ”kreek-kreek”, joka saattaa toistua läpi yön lähes tauotta. Ääntä kuulee säännöllisesti myös päivällä. Ruisräökkä on hieman kottaraista suurempi ruskeankirjava lymyilijä. Vaappuvassa lennossa huomion kiinnittävät punaruskeat siivet. Suurin osa koiraista hakeutuu soidintamaan heinä- tai kesantopelloille. Loppukesästä lajin tapaa usein myös viljapelloilta. Ruisräökät saapuvat Suomeen touko-kesäkuun vaihteessa. Pesimäkantamme romahti 1900-luvun alkuvuosikymmeninä lähes kymmenesosaan. Viime vuosina ruisräökkä on ilahduttavasti runsastunut.

Kurki

Majesteettinen kurki on suurimpia lintujamme ja helppo tuntea. Kurjet pesivät pääosin soilla ja järvien rannoilla, mutta poikueet voivat ruokailla myös pelloilla. Muuttoaikaan kurjet kerääntyvät peltoalueille parviksi. Ne ovat melko kaikkiruokaisia; muun muassa vilja, oras ja peruna maistuvat. Keväällä pääjoukot saapuvat huhtikuussa ja poistuvat syyskuussa. Pelloilta saatava ravintötäydennys on tärkeää, sillä sen avulla kurjet pystyvät muuttamaan seuraaville levähdyspaikoille. Kurkien määrä on viime vuosikymmeninä kasvanut.



Taivaanvuohi.



Kapustarinta.

Töyhtöhyppä.

Kapustarinta

Kapustarinta on keskikokoinen kahlaajalintu, jolla on musta etupuoli vatsasta naamaan. Muuten laji on pääasiassa kullankeltaisen ja mustan pienen täplityksen kirjavoima. Kapustarinnat pesivät pääasiassa Lapin tunturinummillä ja soilla. Ne pysähtyvät peltoaukeille levähtämään ja ruokaillemaan erityisesti kevätkuun toukokuun alussa. Tiiviissä parvessa saattaa olla jopa satoja lintuja.

Taivaanvuohi

Taivaanvuohi on helppo tunkea pitkästä, suorasta nokastaan sekä heittelevästä lentotyylistään. Yleensä taivaanvuohen näkee lennossa sen pelästyttävä kulkijaa tai soidinlennossa ”mäkättämässä” pesimäpaikan yllä. Taivaanvuohi pesii kaikenlaisissa kosteissa ja reheväsavustoisissa ympäristöissä, myös niityillä. Pääosa linnuista saapuu huhtikuussa. Viime aikoina selvästi vähentynyt taivaanvuohi on runsaimpia kahlaajiamme.

Töyhtöhyppä

Alkukeväiseen peltomaisemaan kuuluu lähtemättömästi mustavalkean töyhtöhyppän näkyvä, heittelevä soidinlento. Lentoa säestävät äänekkäät naukaisut. Mustavalkea hyppä on helppo tunkea muun muassa päälakitöyhdöstään. Töyhtöhyppiä saapuu runsaasti jo maaliskuussa. Se onkin varhaisimpia muuttolintujamme. Edelleen varsin yleisenä pelloilla pesivä töyhtöhyppä on parina viime vuosikymmenenä vähentynyt.



Kuovi.

Kuovi

Kuovi on suuri pitkäjalkainen kahlaaja, joka on helppo tunnistaa pitkästä alaspäin kaa-revasta nokasta ja ruskeankirjavasta, vaatimattomasta höyhenpuvusta. Se kuuluttaa re-viiriään surumielisillä ”kuu-vi kuu-vi” –huudoillaan. Kuovi pesii monenlaisilla pelloilla. Mieluisia ovat avo-ojitetut pellot, kosteat ja avarat rantaniityt, viherkesannot ja laitumet. Se on läntisessä Euroopassa talvehtiva muuttolintu, jonka pääjoukot saapuvat Suomeen huhtikuun jälkipuoliskolla. Kuovi on vähentynyt erityisesti eteläisessä Suomessa.



Kalalokki.



Naurulokki.

Naurulokki – Kalalokki

Viljelijän seurana pelloilla on usein kaksi pienehköä lokkilajia: naurulokki ja kalalokki. Vanhan naurulokin tunnistaa kesällä kokonaan ruskeasta päästä, punaisista jaloista ja vaaleanharmaasta selästä. Kalalokki puolestaan on vaaleapäinen, hieman naurulokkia suurempi. Lisäksi sen siivenkärjissä on enemmän mustaa ja jalat ovat vihertävän keltaiset. Kummankin lajin pääjoukot saapuvat Suomeen huhtikuun alussa. Lokit pesivät yleensä vesistöissä, joskus myös pelloilla. Peltotöissä paljastuu helppoa ravintoa, muun muassa matoja, minkä vuoksi äestävää traktoria voi seurata kymmeniä, jopa satoja lokkeja. Naurulokki on viime vuosina vähentynyt huomattavasti, minkä vuoksi se on luokiteltu uhanalaiseksi. Kalalokki on runsastunut.



Sepelkyhky.



Sarvipöllö.

Sepelkyhky – Uuttukyyhky

Maassamme pesivistä kyyhkyistä selvästi runsaslukuisin on sepelkyhky, joka puuttuu vain Pohjois-Lapista. Pääasiassa Etelä-Suomessa pesii selvästi harvinaisempi ja pienikokoisempi uuttukyyhky. Lajit erottaa toisistaan etenkin sepelkyhkyä valkeiden kaulasepeltien ja siipijuovien perusteella. Sepelkyhky pesii yleensä viljelysmaiden ja taajamien reunamilla suojaisissa seka- ja kuusimetsissä. Uuttukyyhky on kolopesijä, joka suosii lehtimetsiä ja tarvitsee isokoloisen lahopuun tai pöntön pesimäpaikakseen. Molemmat ruokailevat pelloilla, muuttoaikoina suurissakin parvissa. Ensimmäiset sepel- ja uuttukyyhkyt saapuvat maahan hyvin varhain. Pääjoukot saapuvat huhtikuun alkupuoliskolla. Sepelkyhky on runsastunut riistalintu. Rauhoitettu uuttukyyhky on vähentynyt huolestuttavasti.

Sarvipöllö

Hyvinä myyrävuosina viljelysalueiden lähimetsistä kantautuu kevätöinä muutaman sekunnin välein sarvipöllön heikohko, matala ”huu”. Ääni jää helposti huomaamatta. Onnistuneesta pesinnästä kesäkuussa kertova poikasten kuuluva öinen kerjuuääni ”viii” on sen sijaan helpommin havaittava. Tällä noin variksen kokoisella pöllöllä on päässä höyhentupsut, jotka se häirittyinä nostaa pystyyn. Saalisteleva sarvipöllö lentää jäykin ja kevein siiveniskuina peltojen päällä myyriä ja hiiriä jahdaten. Se on muuttolintu, joka saapuu Suomeen helmikuun loppupuolelta alkaen. Sarvipöllökantamme vaihtelee vuosittain myyrien runsauden mukaan.



Haarapääsky.

Kiuru.

Kiuru

Äänekästä laululentoa korkealla peltojen yllä livertävä kiuru on maaseudun kuuluvimpia lintuja. Se on melko kookas selkäpuolelta ruskeaviiruinen ja heikosti töyhtöpäinen pikkulintu. Ensimmäiset kiurut tulevat Suomeen jo maaliskuun alussa, pääjoukot kuun lopulla. Ensimmäiset kiurut kerääntyvät parviksi lumettomille pälville. Kiuru viihtyy kaikenlaisilla yli muutaman hehtaarin kokoisilla pelloilla. Viime vuosikymmenien aikana kiurun kanta on vaihdellut kesannoinnin yleisyyden mukaan.

Haarapääsky – Räystäspääsky

Pääskyjen ilmaantuminen maaseutumaisemaan toukokuussa on kesän merkki. Haarapääskyn tuntee hyvin pitkästä haarapyrstöstä ja punaisesta kurkusta. Räystäspääsky on yksivärisempi ja lyhyempipyrstöinen. Hyvä tuntomerkki on pyrstön tyven suuri valkea laikku. Kummatkin lajit ovat selkäpuolelta tummansinisiä. Pelloilla ruokailee yleisesti myös ruskeaselkäisiä törmäpääskyjä.

Kotipaikkauskollista haarapääskyä pidetään hyvinvoivan maatalousympäristön tyyppilajina. Pääskyille sopiva ympäristö on avoin. Niiden pääravintoa, lentäviä hyönteisiä, on oltava runsaasti saatavilla. Pääskyt viihtyvät erityisesti laitumilla. Haara- ja räystäspääskyn pesimämahdollisuudet ovat jo vuosikymmeniä olleet viljelijöiden turvaamia. Lajit ovat lähes täysin riippuvaisia ihmisen tarjoamista pesäpaikoista. Tavallisimmin haarapääsky pesii sisällä maatalojen rakennuksissa, kuten navetoissa, konesuojissa ja ladoissa. Maaseudun rakennuskantojen uudistuminen ja hygieniavaatimusten tiukentuminen ovat heikentäneet sen pesimämahdollisuuksia. Haarapääskykanta onkin taantunut jopa kolmanneksella parissa vuosikymmenessä. Räystäspääsky muuraa pesänsä yleensä ulkoseinille. Myös sen pesimäkanta on pienentynyt.



Räystäspääsky.



Niittykirvinen.

Niittykirvinen

Niittykirvinen pesii muun muassa pelloilla ja rantaniityillä. Niittykirvisen tunnistaa kirjiseksi pienehköstä koosta ja rusehtavasta, kirjavasta höyhenpuvusta. Se lähtee herkästi lentoon, varoittaa nopealla, kaksi- tai kolmiosaisella ”ist-ist” -äänellä ja jää usein kieppumaan hermostuneesti kulkijan ympärille. Niittykirviset saapuvat Suomeen keväällä maalisi-huhtikuussa. Pesimäkantamme on ollut viime vuosina varsin vakaa.

Keltavästäräkki – Västäräkki

Useimmat suomalaiset tuntevat mustavalkoharmaan, pitkää valkoreunaista pyrstöään keikuttavan ja aaltoilevasti lentävän västäräkin. Harvempi on tullut huomanneeksi västäräkin sukulaista, varsin yleistä keltavästäräkkiä. Keltavästäräkin erottaa västäräkistä keltaisen vatsapuolen ja vihertävän selän avulla. Lajit viihtyvät maatalousympäristössä. Muuttoaikoina pelloilla voi nähdä satojen yksilöiden parvia. Västäräkit saapuvat Suomeen huhtikuussa, keltavästäräkit vasta toukokuussa. Pääosin peltojen ulkopuolella pesivä västäräkki on säilynyt vuosikymmenet runsaana. Peltoympäristössä pesivä keltavästäräkki on sen sijaan selvästi vähentynyt.



Keltavästäräkki.



Västäräkki.



Pensastasku.



Räkättirastas.



Pensa

Pensastasku

Peltojen ojien ja viljelystä poistuneiden niittyjen tyypillisimpiä pikkulintuja on lyhyt-pyrstöinen ja typpäkkä pensastasku. Sen tunnistaa ruskeasta yleisväristä, valkeasta silmäkulmajuovasta ja vatsasta sekä kauniin ruosteenoranssista rinnasta. Pensastasku istuu usein näkyvästi ja pyrstöään hermostuneen oloisesti nykien. Laji pesii yleisenä aukeiden viljelysmaisemien niityillä, pientareilla ja avo-ojien ympäristöissä. Pensastaskut saapuvat Suomeen toukokuussa. Lajin pesimäkanta on pienentynyt huomattavasti viime vuosikymmeninä.



Kivitasku.

Kivitasku

Kivitaskun tunnistaa helposti tyvestä valkoisesta, kärkestä mustasta T-kuvioisesta pyrstöstä, joka näkyy sen lentäessä pellon pinnassa. Kivitaskun havaitsee yleensä keinuttamassa pyrstöään kiven tai aidan päällä. Koiraalla on harmaa selkä ja päässä ”rosvonaamari”. Naaras on ruskea. Kivitaskut saapuvat Suomeen huhtikuussa. Ne viihtyvät pienipiirteisessä viljelysmaisemassa, jossa on latoja, pientareita ja kivikasoja pesimäpaikoiksi. Kivitaskujen määrä on vähentynyt lyhyessä ajassa puoleen.

Räkättirastas

Viljelysmailla yleisimmin näkyvä rastas on räkättirastas. Sillä on pitkä pyrstö, valkea vatsa, harmaa pää ja ruskea selkä. Rinnassa ja kurkussa on ruosteenkeltaista. Räkättirastas pesii yhdyskuntina peltojen ja viljelysmaiden reunamilla sekä puustoissa ja puutarhoissa. Valtaosa räkättirastaista muuttaa etelään talveksi, mutta hyvinä pihlajanmarjatalvina räkättirastaita talvehtii tuhansien parvina. Muutolta ne palaavat huhtikuussa. Viime vuosikymmeninä räkättirastas on hiljalleen runsastunut.



Pensassirkkalintu.



Viitakerttunen.



Pensaskerttu.

Pensassirkkalintu

Harva on päässyt näkemään pikkulintua, jonka heinäsiirkkamainen sirtyys kuuluu varsinkin alkukesällä lähes tauotta läpi yön. Ilman koiraiden laulua vain harva tietäisi piilottelevan, ruskeaviiruisen pensassirkkalinnun olemassaolosta. Pensassirkkalintu pitää hoitamattomuudesta. Se onkin hyötynyt ihmisen aiemmin luomien ja avoimena pidettyjen elinympäristöjen, kuten niittyjen ja peltojen pensoittumisesta ja osittaisesta umpeenkasvusta. Umpeenkasvavan alueen avoimuuden kadotessa katoavat myös pensassirkkalinnut. Pitkään runsastunut pensassirkkalintu on viime aikoina hieman vähentynyt.

Viitakerttunen – Luhtakerttunen

Viitakerttunen ja luhtakerttunen ovat tasaisen ruskeita pikkulintuja, joista ei yleensä havaitse muuta kuin äänen. Ne ovat äänessä pääosin alkukesällä öisin ja aamuvarhaisella. Nämä lähisukulaiset ovat hyvin taitavia laulajia. Laulu onkin paras tuntomerkki. Luhtakerttusen laulu on kiireisen nopeaa ja rönsyilevää. Se koostuu erilaisista särinöistä, rätinöistä, vihellyksistä ja matkinnoista. Viitakerttusen laulu on kiireettömämpää ja pidempään yhtä säettä toistelevaa. Sekä viita- että luhtakerttusen pesimäympäristönä ovat pensoittuneet, puoliavoimet maastot, joita löytyy niin rantaniityiltä, peltojen ja ojen reunoilta, pihamailta kuin rantaviidoistakin. Viita- ja luhtakerttunen saapuvat kesäkuun alussa ja pääjoukot poistuvat yömuutolle jo elokuussa. Ne ovat Suomessa melko uusia ja runsastuneita pesimälintuja.

Pensaskerttu

Pensaskerttu on yleinen, mutta monille tuntematon maatalousympäristön pikkulintu. Sen lyhyt, nopea ja karhea säe kuuluu pellon reunalta, ojan varren pensaasta, puutarhasta, joskus pihapiiristäkin. Pesän tai poikasten lähellä emot varoittelevat usein näkyvästi, mutta ovat muulloin varsin huomaamattomia. Pensaskertun tunnistaa valkeasta kurkusta, punaruskeasta siivestä ja pitkähäköstä pyrstöstä. Pensaskertut saapuvat Suomeen toukokuussa. 1970-luvulta alkaen pensaskertun parimäärät kasvoivat, mutta viime aikoina pesimäkanta on pienentynyt.



Pikkulepinkäinen.



Isolepinkäinen.



Harakka.



Varis.

Kottarainen.

Kottarainen

Tumma, parvissa liikkuva ja laulussaan muita lajeja, jopa koneita, matkiva kottarainen on tuttu laji varsinkin karjalaitumien läheisyydessä liikkuville. Se on helppo tuntea tummasta puvustaan, keltaisesta nokastaan ja lyhyestä pyrstöstään. Nuoret ovat lähes yksivärisen harmaanruskeita ja tummanokkaisia. Kottaraiset elävät avomailla suurten viljelysaukeiden sekä ranta- ja karjaniittyjen ympäristössä. Kottaraisen pesä sijaitsee pöntössä, puun kolossa tai rakennusten tarjoamassa suojapaikassa. Kottaraiset saapuvat Suomeen maaliskuun loppupuolella. Aiemmin menestynyt kottarainen on vähentynyt romahdusmaisesti 1970-luvun alusta lähtien. Pääsyy kottaraisen vähenemiseen on laiturien väheneminen.

Pikkulepinkäinen – Isolepinkäinen

Pikkulepinkäinen kuuluu kesällä maatalousympäristön lintuihin. Soilla pesivä isolepinkäinen viihtyy pelloilla talvella. Pikkulepinkäinen on kottaraisen kokoinen pitkäpyrstöinen lintu. Koiraalla on mustavalkea pyrstö, punaruskea selkä ja päässä leveä musta ”rosvonaamari”. Naaras on punertavan ruskea ja sen kyljillä ja vatsalla on hentoja poikkijuovia. Isolepinkäinen on harmaan, valkean ja mustan kirjava. Myös sillä on kasvoissa ”rosvonaamari”. Lepinkäiset istuskelevat saalista tähyämässä näkyvällä paikalla, esimerkiksi pensaan latvassa. Isoja hyönteisiä syövä pikkulepinkäinen vaatii elinympäristöltään avoimuuden ja sopivien tähyystapaikkojen lisäksi tiheätä pensaskasvillisuutta tai katajikkoja suojaiseksi pesäpaikaksi. Pääjoukot saapuvat Suomeen toukokuussa. Myyriä syövät isolepinkäiset ilmaantuvat peltomaisemiin syyskuun lopulla. Ne ovat näkyviä talviaikaisia myyräkantojen kurissapitäjiä peltoalueilla. Pikkulepinkäinen väheni huomattavasti 1900-luvun lopulla. Isolepinkäiskanta on pysynyt vakaana.



Naakka.



Varpunen.



Pikkuvarpunen.



Harakka – Varis – Naakka

Maatalousympäristön yleiset varislinnut ovat useimmille tuttuja. Harakka on pitkäyrstöinen ja mustavalkoinen. Varis on harmaan ja mustankirjava varsin isonokkainen lintu. Naakka on pääosin musta, erityisesti niskasta harmahtava, valkosilmäinen lintu. Lajit pesivät usein metsissä asutuksen läheisyydessä tai peltojen reunoissa. Ne ovat lähes kaikkiruokaisia ja käyttävät hyväkseen kulloinkin eniten tarjolla olevaa ravintoa. Harakat vähenivät Suomessa aina 1980-luvulle asti pääasiassa parantuneen jätehuollon ja vainon takia. Tämän jälkeen kanta on hieman kasvanut. Maaseudun variskantamme on selvästi vähentynyt viime vuosikymmeninä, koska ravintoa on entistä vähemmän tarjolla. Sen sijaan kaupungeissa varikset ovat runsastuneet ravinnontarjonnan kasvun myötä. Naakka on viime vuosina selvästi runsastunut.

Varpunen – Pikkuvarpunen

Suomessa pesii kaksi varpuslajia, jotka molemmat viihtyvät parvissa ihmisasutuksen läheisyydessä. Varpunen on pikkuvarpusta yleisempi ja kooltaan hieman suurempi. Varpuskoiras on ruskean ja harmaan kirjava, naaras kellertävän ruskea. Pikkuvarpusella on valkeassa poskessa musta laikku. Lajeja ei juuri löydy pihapiirien ulkopuolelta. Varpusia miellyttävän pihapiirin pitää tarjota sekä ravintoa että suojaa vuoden ympäri. Myös pesäpaikkoja on oltava riittävästi. Lajit pesivät pöntöissä ja rakennusten koloissa. Pikkuvarpunen on runsastunut ja laajentanut elinaluettaan viime vuosina. Varpunen on selvästi vähentynyt.



Viherpeippo.



Punavarpunen.

Tikli.

Tikli

Kirjava tikli on koreimpia pikkulintujamme. Punainen naama ja siivessä oleva kirkaankeltainen juova erottavat sen kaikista muista linnuistamme. Tikli on eteläisen Suomen asukas, joka pesii mieluiten avomaiden reunoilla, puistoissa, puutarhoissa ja maatilan pihapiirissä. Talvisin tiklit syövät monien rikkaruohojen, erityisesti takiaisten, siemeniä. Viime vuosina niitä on näkynyt usein myös talviruokinoilla. Tiklin runsaus vaihteli suuresti 1900-luvulla. Kantaan ovat vaikuttaneet muun muassa talven ankaruus ja takiaiskasvustojen määrät.

Viherpeippo

Monenlaisissa ympäristöissä pesivä viherpeippo on yleinen maatalousympäristöissä. Sen tunnistaa parhaiten siivellä olevasta pitkittäissuuntaisesta keltaisesta kapeasta laikusta. Höyhenpuvun väritys on vihreän ja harmaan kirjava. Nokka on suurehko. Viherpeippo pesii metsänreunojen, hakamaiden ja puutarhojen pensaissa. Erityisesti syksyisin ne kerääntyvät pelloille muutamien kymmenien lintujen parviksi. Viherpeippo on runsastunut muun muassa talviruokinnan ansiosta.

Punavarpunen

Alkukesästä monen pellon reunametsiköistä kuuluu punavarpusen kaunis ”hii-hy-hii-hyy” vihellys. Vanha koiras on kaunis, karmiininpunapäinen pikkulintu. Naaras ja nuori ovat vaatimattoman ruskeita ja viiruisia. Koiras laulaa usein näkyvällä paikalla pensaankoksaalla. Punavarpunen pesii viljelysmaiden reunoilla, rehevissä puutarhoissa, metsiköissä ja umpeenkasvaneilla niityillä. Se on myöhäinen muuttolintu, joka saapuu Suomeen vasta toukokuun lopussa. Punavarpunen runsastui 1900-luvun puolivälistä alkaen. Viime vuosina laji on hieman vähentynyt.



Pulmunen.



Keltasirkku.



Peltosirkku.

Pulmunen

Lähes kaikki ovat kuulleet sananlaskuissa puhuttavan pulmusesta. Harvempi tietää nähneensä lajin. Lapin tuntureilla pesivä pulmunen on alkukeväällä joinakin vuosina yleinen peltoympäristössä. Parvissa voi olla satoja lintuja. Lennessa parvet loistavat kauniin valkoisina. Pulmuskoiras on mustavalkoinen, naaras valkean ja ruskean kirjava. Laji on vähentynyt selvästi viime vuosikymmeninä.

Keltasirkku

Keltasirkku on runsaimpia, yleisimpiä ja laajimmalle levinneitä lintulajejamme ympäri vuoden. Sen tunnistaa viiruisesta keltaisesta yleisvärityksestä ja punaruskeasta pyrstön yläosasta. Keltasirkut pesivät pääosin viljelysmaiden ja metsien reuna-alueilla. Kauran siemenet ovat keltasirkulle mieluisia ja talvisin keltasirkkuparvet ovatkin vakiovieraita kauralyhteillä sekä puimatta jääneillä pelloilla. Keltasirkkukantamme on pysynyt vakaana maatalousympäristössä tapahtuneista muutoksista huolimatta.


Peltosirkku

Peltosirkku oli muutama vuosikymmen sitten leimallisimpia viljelysmaiden lintujamme. Koiras laulaa yleensä korkean puun, pensaun, ladon tai sähkölinjan päällä. Hillityn kauniilla peltosirkulla on vihertävänharmaa pää ja keltainen silmärengas. Vatsa on hailakan oranssi ja selkä ruskea. Suomeen peltosirkku saapuu toukokuussa. Se suosii monipuolisia laajoja peltoalueita, joista löytyy vähäpuustoisia reunamaastoja, pensassaarekkeitä, avo-ojia tai tienvarsien puuryhmiä. Peltosirkku on vähentynyt romahdusmaisesti viime vuosikymmeninä, 1990-luvulla pesimäkannastamme hävisi jopa 75 %.



Mistä eri lintulajit hyötyvät?

 = hyödyttää lajia

 = hyödyttää lajia huomattavasti

	Laulujoutsen ja hanhet	Pesivät sorsat	Tuulihaukka	Muut haukat	Pelttopyy	Fasaani	Ruisräikkä	Taivaanvuohi	Töyhtöhyppä	Kuovi	Uuttukyyhky	Sarvipöllö	K
Laitumet													
Viherkesannot ¹													
Viherkesannot ²													
Syysviljapelot													
Muokkaus vasta keväällä													
Torjunta-aineiden vähäisyys													
Avo-ojat													
Suojavyöhykkeet													
Suojakaistat													
Ojanvarsipensaikot													
Ladot, kivikot, metsäsaarekkeet													
Yksittäispuut ja pensasryhmät													
Perinneympäristöjen hoito													
Myöhäinen niitto													
Niitto keskeltä reunoille													
Talviaikaiset rikkakasvit ³													
Talviruokinta													
Pöntöt													

1) kesanto, joka on perustettu nurmikasvisiementä käyttäen (tiheä heinä- tai heinäapilakasvusto).

2) kesanto, joka on perustettu siemenpankkia käyttäen ja/tai harvalla nurmikasvikylvöllä tai käyttäen ei-heinäkasveja.

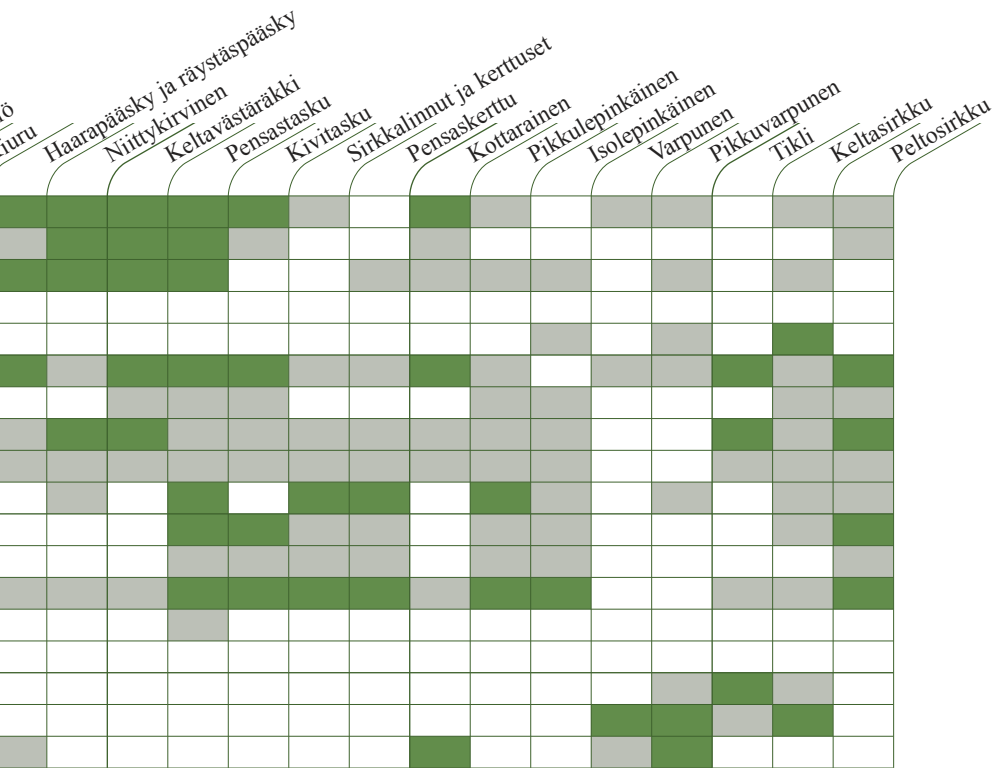
3) takiaiset, pujot ja muut talventörröttäjät.

Luumuviljelyä ei ole erikseen käsitelty taulukossa, koska se sisältää useita taulukon toimenpiteitä. Luomuviljely todennäköisesti vahvistaa useiden toimenpiteiden linnustolle suosiollista vaikutusta.

Taulukossa on mukana vain joitakin lajeja. Monet toimet hyödyttävät myös suurta joukkoa muita lajeja.



Kapustarintaparvi pellolla.



Toimia linnuston hyväksi

Monien maatalousympäristön lintulajien väheneminen johtuu elinympäristömuutoksista. Ne ovat seurausta maatalouden rakenteellisista muutoksista ja tuotannon tehostumisesta. Maatilojen lukumäärä on pienentynyt. Linnuston kannalta merkittävin muutos on karjatilojen määrän väheneminen. Maankäyttö on tehostunut: ojen määrä vähenee, peltolohkojen koko kasvaa, erilaiset viljelemättömät kuviot, niemennot, peltonlaitteet ja käytöstä poistettujen latojen alustat raivataan viljelykseen. Maisema menettää pienipiirteisyyttään ja linnut elinympäristöjään. Karjan kadottua ei enää tarvita laitumia, nurmia ja heinäpeltoja.

Lintuja voidaan auttaa korvaamalla elinympäristömenetyksiä. Paluuta entiseen ei ole, mutta käytettävissä olevilla, yksinkertaisillakin keinoilla voidaan lintujen elinmahdollisuuksia parantaa huomattavasti.

Lintuystävällinen niitto

Mitä myöhemmin pellot niitetään sitä parempi lintujen kannalta. Vielä heinäkuun alussa monien peltolintujen poikaset ovat pieniä, eivätkä ne pääse niittokoneetta riittävän nopeasti karkuun. On tärkeää niittää keskeltä reunoille. Tällöin aukeita ja lyhytkasvuisia alueita karttavat emot ja poikaset pääsevät kasvillisuuden suojissa niittoa karkuun. Niittäminen siten, että keskelle peltoa jää viimeiseksi niitettävä kaistale, tappaa eniten poikasia. Traktorin tai puimurin sivulla tai edessä voi myös käyttää laahaavaa puomia, joka pelottaa linnut karkuun ennen terien tuloa. Myös vauhti on tärkeä tekijä. Hidasta niittäjää linnut ehtivät paremmin karkuun.

On tärkeää niittää peltoala siten, että lajistolla on hyvät edellytykset paeta niittokoneen edeltä. Niitä keskeltä reunoille ja varmista avoimuutta karttavien lintujen siirtymismahdollisuudet. Hidasta niittoa linnut ehtivät paremmin karkuun.



Latojen ja kivikoiden ympäristöt

Latojen ja kivikoiden ympärille kannattaa jättää hieman viljelemätöntä aluetta. Nämä alueet tarjoavat ravintoa niin siemen- kuin hyönteissyöjillekin. Niiden lähialueilla pitäisi myös välttää torjunta-aineiden käyttöä.

Metsäsaarekkeet

Peltojen metsäsaarekkeiden hoidossa on tärkeää, että saarekkeissa suositaan monipuolista kerroksellista kasvillisuutta. Runsas pensaskerroksinen pieni metsäsaareke voi ylläpitää melkoista lajirunsausta. Lehtipuuvaltainen metsäsaareke tarjoaa linnuille enemmän ravintoa ja suojaa kuin havupuusaareke. Metsäsaarekkeissa kannattaa suosia haapoja ja raitoja sekä lahopuuta. Lahopuun lisääntyminen ei ole laiskan vaan valistuneen isännän merkki.

Pöntöt

Pöntöt helpottavat monien maatalousympäristön lintujen asuntopulaa. Kullekin lajille tulee olla lajityypillinen pönttö. Tuulihaukan laatikkomainen pönttö ei kelpaa kottaraiselle, kottaraisen pönttö voi puolestaan kelvata varpuselle, vaikka varpunen suosii mieluummin vaakapönttöä. Pääskyjen asuntopulaa voi helpottaa räystääseen naulatulla vaakalaudalla, jonka päälle ne itse muuraavat savesta pesänsä. Ohjeita pönttöjen rakentamiseksi löytyy esimerkiksi BirdLife Suomen [www-sivuilta \(www.birdlife.fi\)](http://www.birdlife.fi).



Kuovin pesä.



Pesien säästäminen

Kevättöiden yhteydessä tuhoutuu paljon pellolla olevia lintujen pesiä. Kaikista pienimpien lintujen pesien havaitseminen on hyvin työlästä. Suurempien lajien, kuten vähentyneiden töyhtöhyypän ja kuovin, pesät ovat usein helposti havaittavissa. Emot hautovat näkyvästi ja lähtevät pesältä vasta traktorin tullessa lähelle. Tällöin pesän löytäminen on varsin helppoa. Peltotöitä edeltävänä iltana tai sadepäivänä voi myös käydä traktorin hytissä pelon läheisyydessä tarkkailemassa ja yrittää paikantaa pesien sijainti karkeasti. Kuovit ja töyhtöhyypät paljastavat reviirinsä varsin nopeasti. Löydetyt pesät voi merkitä pesien läheisyyteen pystytettyjen pienten keppien avulla. On kuitenkin tärkeää, etteivät kepit ole liian näkyviä ja ne eivät sijaitse aivan pesän vieressä, sillä munia syövät varikset saattavat oppia paikantamaan pesät merkkien avulla. Kepit auttavat säästämään pesät myöhemmissä maataloustoimissa. Keppi kannattaa asettaa pesästä aina tiettyyn suuntaan esimerkiksi peltotöiden etenemissuunnan mukaisesti. Näin pystyy minimoimaan pesän säästämiseksi tarvittavan pinta-alan.



Pensaskasvustojen säästäminen

Peltojen ja ojien reunoilla, ladon tai navetan seinustalla sijaitsevat pensaat tarjoavat useille lajeille, pesä-, suoja- ja ruokailupaikkoja. Pensaskasvustot kannattaa säästää suoja- ja pesimäpaikoiksi.

Laidunnus

Useat vähentyneet lintulajit hyötyvät laiduntamisesta. Laidun tarjoaa ruokaa erityisesti hyönteisiä syöville lintulajeille. Myös tila, jolla ei itsellään ole karjaa voi laiduntamalla huolehtia linnustosta ja maisemasta. Perinnebiotoopiksi sopivia tai vanhoja, perinteisiä laidunalueita, voi vuokrata toiselle tilalle, jolla on karjaa. Toinen vaihtoehto on vuokrata laiduneläimiä mailleen. Toimintaan haettavissa olevat erityistuet maksetaan sopimuksen hakijalle, jonka hallinnassa erityistukiala/sopimusala on.

Vaihtelu ja monipuoliset reunat takaavat linturunsauden.





Ympäristötuki kannustaa lintujen huomioon ottamiseen

Maatalouden ympäristötuki edellyttää maatalousmaiseman avoimena pitämistä viljelemällä peltoja sekä pitämällä maatalousmaisema siistinä ja hoidettuna. Avoin viljelty peltomaisema onkin monien peltolintujen kannalta tärkein esiintymiseen vaikuttava tekijä. Avarassa maisemassa viihtyvät mm. kuovit, kiurut ja töyhtöhyypät.

Perustoimenpiteistäkin iloa linnuille

Pientareet ja suojakaistat lisäävät lintujen suoja-, pesimä- ja ravinnonottoaikoja. Pientareita ja suojakaistoja voi hoitaa niittämällä. Niitto olisi hyvä tehdä vasta heinäkuun lopulla tai elokuussa, jotta niiton yhteydessä ei tuhoudu pesiä.



Useista ympäristötuen toimista hyötyy myös sinisorsa.

Lisätoimenpiteet

Kasvipeitteisyys

Muokkaamaton pelto tarjoaa monille linnuille hyvän talvehtimisympäristön. Esimerkiksi sängelle jätetyt viljapelot tarjoavat sekä talvehtiville että muuttoaikaan pelloilla viihtyville linnuille ravintoa ja suojaa. Keväisillä nurmilla ja kesannoilla viihtyvät mm. kottaraiset ja kiurut.

Luonnon monimuotoisuuskohteiden ylläpito

Monimuotoisuuden edistämiseksi perustetuilla riistapelloilla ruokailevat mieluusti monet lintulajit muun muassa fasaanit, sepelkyyhkyt ja keltasirkut. Monimuotoisuutta ylläpidetään myös hoitamalla ja suojelemalla pienkohteita. Näitä ovat esimerkiksi vanhat puut ja puukujanteet, joiden puuvanhukset tarjoavat hyviä pesäpaikkoja kolopesijöille kuten kottaraiselle. Monimuotoisuuskohteita ovat myös pihapiirin kivikasat ja -aidat, joilla tähyttävät mieluusti kivitasku ja västäräkki.



Perinneympäristöissä viihtyvät monet pikkulinut, muun muassa pikkulepinkäinen ja kivitasku.

Kosteikot, laskeutusaltaat, tulvaniityt, pohjapadot sekä uomien mutkaisuuden palauttaminen luovat maatalousmaisemaan linnuston tarvitsemaa pienipiirteisyyttä ja tuovat maatalousmaisemaan kostean elinympäristön. Ne myös edistävät riistanhoitoa tarjoamalla vesilinnuille pesimä- ja ruokailupaikkoja. Kosteikoilla ja laskeutusaltailla viihtyvät myös kahlaajat ja monet pienet linnut.

Luonnonmukainen tuotanto

Luomun torjunta-aineettomuus ja nurmia sekä syysviljoja sisältävä viljelykierto lisäävät peltoympäristön kasvi- ja hyönteislajien eli linnuille tarjolla olevan ravinnon määrää. Hyönteiset ovat monien peltolintulajien poikasten pääravintoa. Luomutilojen pelloilla on todettu pesivän enemmän kiuruja ja työttöhyöppiä kuin tavanomaisilla pelloilla. Luomun vaikutus lintuihin riippuu suuresti peltoaukean koosta ja siitä, kuinka suuri osa aukean pelloista on luomuviljelyssä.

Perinnebiotooppien hoito

Perinnebiotooppien hoito monipuolistaa linnustoa. Perinnebiotooppeja, kuten ketoja, tuoreita niittyjä, rantaniittyjä sekä hakamaita hoidetaan ensisijaisesti laiduntamalla, mutta toisinaan myös raivaamalla ja niittämällä. Hoidettavat alueet tulee aidata erilleen muusta peltoalueesta, jotta ravinteita kulkeutuisi niityille mahdollisimman vähän. Perinnebiotooppeista linnuille tärkeimpiä ovat laidunnuksessa olevat rantaniityt. Niillä viihtyvät esimerkiksi kuovi, punajalkaviklo ja työttöhyöppä. Rantaniityt ovat myös sorsalintujen tärkeitä pesimä- ja ruokailuympäristöjä. Avoimet niityt ovat muuton aikana tärkeitä levähdysalueita muun muassa hanhille, kahlaajille ja sorsalinnuille. Myös hakamaiden vanhat lehtipuut ja lehdesniittyjen lehdespuut tarjoavat pesäkolonia linnuille. Katajakedoilla pesii vähentyneistä lajeistamme muun muassa pikkulepinkäinen.

Suojavyöhykkeet

Monipuolisella ja hoidetulla suojavyöhykkeellä, josta löytyy avointa niittyä ja pensaskasvustoisia alueita, viihtyy monia lintulajeja. Niittymäisellä suojavyöhykkeellä viihtyy muun muassa ruisräökkä ja sen avoimilla pensaikkoreunoilla laulavat esimerkiksi pensaskerttu ja kerttuset. Suojavyöhykkeitä hoidetaan joko niittämällä tai laiduntamalla.

Kosteikot ja laskeutusaltaat

Luonnon monimuotoisuuden edistäminen

Luonnon monimuotoisuuden edistämisen tuella voidaan hoitaa esimerkiksi pellon ja metsän reunoja, metsäsaarekkeitä ja pienkosteikkoja. Tukikohteisiin voi kuulua myös peltoalueilla olevat lintujen levähdys- ja ruokailualueet, esimerkiksi hanhipellot. Monipuolinen pellon ja metsän välinen reuna, jossa metsä vaihtuu aluksi pensaikkoiseen vyöhykkeeseen ja ennen peltoa vielä avoimeen niittyvyöhykkeeseen tarjoaa monille lintulajeille pesimä- ja ruokailuympäristön. Pensaikkoisella alueella tähyttää pikkulepinkäinen ja laulelevat pensaskerttu ja punavarpunen. Avoimella laidunnetulla niittyreunalla viihtyvät esimerkiksi pensastasku ja peltosirkku.

Maiseman kehittäminen ja hoito

Maatalousmaiseman avoimuuden lisääminen voi edistää varsinaisten peltolintujen kuten kuovien ja töyhtöhyppien esiintymistä alueella. Maisemakasvit voivat tarjota ravintoa ja suojaa. Vanhat rakennelmat kuten kivirauniot ja –aidat sekä vanhat puurakennukset ovat tärkeitä monille maatalousmaiseman pihapiirin linnuille, kuten pääskyille, varpuselle ja tiklille.

Tulevaisuus

Nykyinen ympäristötukijärjestelmä on voimassa vuoden 2006 loppuun. Vuodesta 2007 alkaa uusi ympäristötuen ohjelmakausi, jonka valmistelu on jo aloitettu. Uusi ohjelmakausi tuonee uusia ympäristötuen muotoja.

Lisätietoja ympäristötuista saa kunnan maaseutuviranomaiselta, TE-keskuksesta tai ProAgria Maaseutukeskuksesta.

Vakituiset hanhien ruokailupellot kannattaa saattaa erityistuen piiriin.



Linnuista huolehtiminen on kansallinen velvollisuus

Suomi on allekirjoittanut useita kansainvälisiä sopimuksia, joissa olemme sitoutuneet luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon. EU:ssa erityisesti lintujen hyvinvoinnin varmistamiseksi on säädetty lintudirektiivi, joka velvoittaa kutakin maata hoitamaan linnustoaan siten, että kaikkien lintulajien suojelutaso on suotuisa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaikissa elinympäristöissä toimitaan linnuston tarpeet huomioiden.

Valtaosa linnuistamme on ympäri vuoden rauhoitettuja. Luonnonsuojelulaki kielittää muun muassa niiden tappamisen, pesien vahingoittamisen, haltuun ottamisen ja tahallisen häiritsemisen. Metsästettävillä lajeilla on vastaava lainsuojia metsästyskauden ulkopuolella ja rauhoittamattomillakin seitsemällä lintulajilla niiden pesimäaikana.

Lintujen aiheuttamat satotappiot

Lintulajit ovat viljelysmailla siksi, että ne käyttävät niiltä löytyvää ravintoa ruoakseen. Maatalousympäristöistä linnut hakevat monenlaista ravintoa: hyönteisiä, siemeniä, marjoja, myyriä, toisia lintuja ym. Tuotetusta sadosta linnut ja muut eläimet verottavat osan, ovat aina verottaneet. Se on luonnollinen kustannus siitä, että tuotamme ravintoa luonnossa.

Joskus suuret lintuparvet, muun muassa ennen viljan korjuuta pellolle saapuvat kurjet, saattavat syödä tai tallata niin paljon viljaa, että siitä koituu viljelijälle kohtuullista suurempaa haittaa. Tällöin voi ottaa yhteyttä alueelliseen ympäristökeskukseen, josta voi saada korvauksia rauhoitettujen lintujen aiheuttamista satotappioista. Riistalintujen, kuten sepelkyyhkyjen ja merihanhien, tai rauhoittamattomien lintujen, kuten varisten, aiheuttamia satovahinkoja ei korvata valtion varoista.

Yhteiskunta haluaa suojella ja ylläpitää lintukantoja, minkä vuoksi se haluaa myös korvata monimuotoisuuden ylläpidosta kansalaisille koituvat merkittävät haitat. Viranomaisilta voi myös saada poikkeuslupia ongelmayksilöiden tappamiseksi. Ongelmata-pauksissa tulee kuitenkin aina ensisijaisesti etsiä muita ratkaisuja ja turvautua yksilöiden tappamiseen vain mikäli muuta toimivaa ratkaisua ei ole.

*Suuret
lintuparvet
ja yksittäiset
lintuyksilötkin
saattavat
aiheuttaa
viljelijöille
merkittävää
taloudellista
haittaa.*



Tunnistamiani lintulajeja:

- | | | |
|--|--|---|
| <input type="checkbox"/> fasaani | <input type="checkbox"/> naakka | <input type="checkbox"/> sinisuohaukka |
| <input type="checkbox"/> haarapääsky | <input type="checkbox"/> naurulokki | <input type="checkbox"/> taivaanvuohi |
| <input type="checkbox"/> harakka | <input type="checkbox"/> niittykirvinen | <input type="checkbox"/> tikli |
| <input type="checkbox"/> isolepinkäinen | <input type="checkbox"/> peltopyy | <input type="checkbox"/> tuulihaukka |
| <input type="checkbox"/> kalalokki | <input type="checkbox"/> peltosirkku | <input type="checkbox"/> törmäpääsky |
| <input type="checkbox"/> kanadanhanhi | <input type="checkbox"/> pensaskerttu | <input type="checkbox"/> töyhtöhyppä |
| <input type="checkbox"/> kapustarinta | <input type="checkbox"/> pensassirkkalintu | <input type="checkbox"/> uuttukyyhky |
| <input type="checkbox"/> keltasirkku | <input type="checkbox"/> pensastasku | <input type="checkbox"/> varis |
| <input type="checkbox"/> keltävästäräkki | <input type="checkbox"/> pikkulepinkäinen | <input type="checkbox"/> varpunen |
| <input type="checkbox"/> kiuru | <input type="checkbox"/> pikkugarpunen | <input type="checkbox"/> viherpeippo |
| <input type="checkbox"/> kivitasku | <input type="checkbox"/> pulmunen | <input type="checkbox"/> viitakerttunen |
| <input type="checkbox"/> kottarainen | <input type="checkbox"/> punavarpunen | <input type="checkbox"/> västäräkki |
| <input type="checkbox"/> kuovi | <input type="checkbox"/> ruisräkkä | <input type="checkbox"/> _____ |
| <input type="checkbox"/> kurki | <input type="checkbox"/> räkättirastas | <input type="checkbox"/> _____ |
| <input type="checkbox"/> laulujoutsen | <input type="checkbox"/> räystäspääsky | <input type="checkbox"/> _____ |
| <input type="checkbox"/> luhtakerttunen | <input type="checkbox"/> sarvipöllö | <input type="checkbox"/> _____ |
| <input type="checkbox"/> merihanhi | <input type="checkbox"/> sepelkyyhky | <input type="checkbox"/> _____ |
| <input type="checkbox"/> metsähanhi | <input type="checkbox"/> sinisorsa | <input type="checkbox"/> _____ |

Hyödyllisiä www-linkkejä:

www.birdlife.fi

www.laidunpankki.fi

www.maajakotitalousnaiset.fi

www.mmm.fi

www.mtk.fi

www.proagria.fi

www.riista.fi

www.sll.fi

www.wwf.fi

www.ymparisto.fi

Tämän oppaan kuvittajat:

*Kuvat (nimi, sivunumero ja kuvan tarkennus): Antti Below: 14 kuovi, kalalokki, 15 sepelkyyhky, 17 västäräkki, 19 pensaskerttu, 20 harakka, 21 naakka, 22 viherpeippo, 23 keltasirkku ja 33. Jari Peltomäki: 5 Peltopyy, 10 merihanhi, metsähanhi, 17 niittykirvinen ja 18 räkättirastas. Jorma Tenovu: 10, laulujoutsen, 17 keltävästäräkki, 18 pensastasku ja 20 kottarainen. Jouni Valkeentemi: 11, peltopyy, 12 ruisräkkä, 20 pikkulepinkäinen ja 27. Keijo Penttinen: 13, töyhtöhyppä. Markku Nikki: 12, kurki. Markus Varesvuo: 10 tuulihaukka, 12 fasaani, 16 kiuru, 18 kivitasku, 19 pensassirkkalintu, 20 isolepinkäinen, varis, 22 tikli, punavarpunen, 23 pulmunen ja 35 tuulihaukka. Pekka Helo: 11, sinisuohaukka. Sanna Tarmi: 3, hevoset, ahdekaunokki, Ylämaankarjaa, kissankellot ja 32. Tapio Heikkilä: 4 maisemat, 28, ja 36 maisema. Teemu Lehtiniemi: 3 traktori, 6 sarvipöllö, 7 pulmu-
set, 14 naurulokki, 15 sarvipöllö, 24 ja 36 peltopyy. Tomi Muukkonen: kansi, 13 kapustarinta, 16 haarapääsky, 17 räystäspääsky, 19 viitakerttunen, 21 pikkugarpunen ja 23 peltosirkku. Ville Salakka: 2, 7 kanadanhanhi, 13 taivaanvuohi, 21 varpunen, 30 ja 34.*

Piirroksat: Kari Kekki s. 8-9, Timo Lotsari 26-27.

Oppaan tekoon on saatu tukea maa- ja metsätalousministeriön ympäristötuen koulutusmäärärahoista.



MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ



Tuulihaukka.



Maatalousympäristössä esiintyvät linnut tarvitsevat ihmistä. Lintujen hyvinvoinnista voi huolehtia niin suurin kuin pieninkin toimin. Lintuja voi auttaa muun muassa

- suosimalla suojavyöhykkeitä ja –kaistoja
- suosimalla viherkesantoja
- suosimalla luomua
- suosimalla laitumia
- suosimalla ojanvarsipensaikkoja
- niittämällä mahdollisimman myöhään
- niittämällä keskeltä reunoille
- muokkaamalla vasta keväällä
- rakentamalla pönttöjä
- hoitamalla perinneympäristöjä
- käyttämällä harkiten torjunta-aineita.

Lisätietoja linnuista, niiden tunnistamisesta ja hyvinvoinnista saat lintujärjestöjen keskusjärjestöstä BirdLife Suomesta ja asuinalueesi lintuharrastusyhdistykseltä. Yhdistysten yhteystiedot löytyvät esimerkiksi BirdLife Suomen [www-sivuilta](http://www.birdlife.fi). Yhdistykset myös vastaanottavat mielellään lintuhavaintoja ja ovat kiinnostuneita harvinaisista ilmiöistä, kuten erikoisista lajeista ja tapahtumista.

BirdLife Suomi ry
www.birdlife.fi
puh. (09) 4135 3300
sähköposti: toimisto@birdlife.fi

